

особенностей [1, с. 140].

Профилактика экзаменационного стресса должна осуществляться в межсессионный период и включать в себя наряду с правильной организацией педагогического процесса и соответствующую психологическую подготовку курсантов и студентов (особенно первого курса), а именно: информирование, диагностику индивидуальных особенностей, обучение методам саморегуляции, планированию учебной деятельности.

ЛИТЕРАТУРА

1. Щербатых, Ю.В. Психология стресса и методы коррекции / Ю.В. Щербатых. – СПб.: Питер, 2006. – 256 с.
2. Пряжников, Н.С., Пряжникова, Е.Ю. Психология труда и человеческого достоинства / Н.С. Пряжников, Е.Ю. Пряжникова. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 480 с.
3. Баранов, В.А. Профилактика эмоциональной дезадаптации перед экзаменом у студентов вуза / В.А. Баранов // Проблемы социально-экономического и правового обеспечения инновационного развития Беларуси (4 февраля 2011 года, г. Гомель) / под общ. ред. С. И. Ляха. – Гомель: ГФ УО ФПБ «Международный университет «МИТСО», 2011. – Ч. I. – С. 251-254.

УДК 378.013 (072)

ПСИХОДІАГНОСТИКА ТА КОРЕКЦІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

Ялова К.О., ЛДУ БЖД
НК – Ткачук Р.Л., к.т.н., ЛДУ БЖД

Проблема попередження і профілактики девіантної поведінки була і залишається актуальною соціальною проблемою. Девіантна (ненормативна) поведінка є антиподом поведінки нормативної [4]. Ми притримуємося точки зору, згідно з якою ненормативна поведінка – не обов'язково негативне (антисоціальне) явище, але у межах нашого дослідження йдеться про ненормативну поведінку лише у негативному контексті.

Девіантна поведінка викликає в оточуючих лише негативне ставлення, це ставлення може приймати осудливий характер або приймати форму соціальних санкцій, які з одного боку можуть запобігати або попереджувати виникнення девіантної поведінки. З другого боку санкції можуть стати причиною стигматизації особистості, тобто «наклеюванні» на неї ярликів [2].

Основною метою нашого дослідження було виявлення основних можливих причин прояву девіантної поведінки.

Для дослідження нами були обрані наступні методи: теоретичний аналіз літератури, методика діагностики рівня емпатійних здібностей В. Бойка; опитувальник агресії Басса-Даркі, анкета «Соціальний статус», статистичне опрацювання емпіричних даних.

У дослідженні брали участь дві групи курсантів та студенти ЛДУ БЖД віком від 17 до 20 років. Першу групу склали курсанти які є у групі посиленої уваги (ГППУ), у другій групі були курсанти та студенти, поведінка яких є задовільною (еталонна група).

Для дослідження прояву агресивної поведінки нами була використана методика Басса-Даркі [1]. Він розмежував поняття агресивність та ворожість, під останнім він мав на увазі «...реакцію, що викликає негативні почуття й негативні оцінки людей і подій».

Фізична агресія – використання фізичної сили проти іншої особи, у першій групі показники дорівнюють 7,31 бал, у другій групі – 4,61 бал. **Непряма агресія** – спрямована на іншу людину або не спрямована ні на кого агресія у першій групі становить 7,94 бали у другій групі – 5,31 бал. **Негативізм** – опозиційна манера поведінки: від пасивного опору до активної боротьби проти сталих звичаїв і законів; у курсантів та студентів з проявами девіантної поведінки становить 4,25 бали, а у курсантів та студентів з не девіантною поведінкою – 2,69 бали. **Образа** – заздрість і ненависть до оточуючих за реальні та вигадані дії; перша група – 7,44 бали, друга група – 4,75 бали. **Підозрілість** – в діапазоні від недовіри й обережності стосовно людей до переконання в тому, інші люди планують завдавати шкоду; показники першої групи становлять 9,31 бали, другої групи – 7,5 балів. За показником **роздратування** готовність до прояву негативних почуттів за найменшого впливу – запальність, брутальність: перша група показала 8,69 балів, а у другій групі – 5,31. Показник **вербальної агресії** –

вираження негативних почуттів як через форму так і через зміст. Курсантів та студентів з проявами девіантної поведінки, 5,63 у курсантів та студентів з не девіантною поведінкою. І останнім показником є **почуття провини** виражає можливі переконання суб'єкта в тому що він є поганою людиною, який дає досить цікаві результати: у першій групі цей показник становить 4,44 бали, а у другій групі 7,44 бали.

Наступним етапом нашої роботи було дослідження емпатії в учасників обох груп. Ми отримали такі результати: дані показують, що раціональний канал емпатії в групі з проявами девіантної поведінки нижче і становить 2,31 бал, а у групі з не девіантною поведінкою – 4,81 бал. Емоційний канал емпатії у першій групі нижчий і становить 2,81 бал, тоді як у другій групі – 4,5 бали; інтуїтивний канал – у групі з проявами девіантної поведінки – 1,93 бали, у групі з не девіантною поведінкою – 4,62 бали і останнім показником цієї методики.

За результатами «Соціальної анкети ми отримали такі результати: неповні сім'ї – у групі посиленої психологічної уваги вони становили 36%, тоді як у еталонній групі лише 10%; ті що проживають у сільській місцевості – перша група – 60%, друга група – 40%; батьки які працюють за кордоном у перших становлять 44%, у той час у контрольній групі – 13,3%; соціально бажана організація вільного часу (гуртки творчості, спортивні секції та ін.) ГППУ – 20%, еталонна група – 16,53%

За результатами проведених досліджень можна зробити наступні висновки: Дослідження агресивності показує, що такі емоційні прояви, як агресивність, роздратування, негативізм, образа, підозрілість у курсантів та студентів з проявами девіантної поведінки вищі ніж у курсантів та студентів з не девіантною поведінкою, у той же час у II-ї групи почуття провини проявляються більшою мірою.

Група з посиленої психологічної уваги є менш емпатійною, проте прояви агресії в порівнянні з еталонною групою є вищими.

Причин, які призвели до таких результатів на нашу думку може бути декілька: соціальне розшарування суспільства; анемічні тенденції у розвитку суспільства, а зокрема його тотальна матеріалізація та невинна депривація моральних цінностей; негативний вплив соціального оточення; виховання в неповних сім'ях.

Як рекомендації для подальшої роботи з ГППУ на нашу думку слід було б використовувати тренінгові технології, спрямовані на зниження рівня агресії, підвищення рівня емпатії та формування духовних цінностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностические методы исследования личности. — Киев: О-во Знання УССР, 1982. — 17 с.
2. Кудрявцев В.Н. Социальные отклонения и их предупреждение. Механизм социальной деформации // Вопросы философии.— 1989. — № 3. - С. 15-21.
3. Хагуров А.А. Трудный подросток: феномен агрессии. Краснодар., 1994.
4. Хагуров Т.А. Введение в современную девиантологию /учебное пособие/- Ростов-на Дону, 2003. 343с.
5. Шубкин В.А. Молодое поколение в кризисном обществе.// Куда идет Россия?..Социальная трансформация постсоветского пространства/ Под общ. ред. Т.И.Заславской. - М.: Аспект Пресс, 1995.с.267-274.